

LES ESTRATÈGIES FAMILIARS DE LA CASA BELLSOLELL DE LA TORRE A L'ÈPOCA MODERNA

INTRODUCCIÓ

A diferència d'altres enclavaments de la geografia peninsular, a Catalunya va predominar el sistema de la primogenitura, que consistia en el nomenament del fill gran com a hereu del patrimoni familiar, amb l'obligació de tenir cura dels pares i col·locar els seus germans de la millor manera possible a través del pagament dels dots i les llegendimes, gairebé sempre en diner, per evitar la disgregació patrimonial. Ara bé, si tenim en compte que els dots i les llegendimes pagades als cabalers no podien ser superiors al patrimoni que les generava, caldrà concloure que aquest sistema portava implícit una desigualtat social que abocava els fills segons a haver de patir un descens dins l'escalafó social. Així, si les filles tendien a casar-se amb hereus que disposaven d'un patrimoni de menys valor que el del seu germà hereu, la situació s'agreuava en els cabalers, ja que els diners rebuts es convertien en el seu patrimoni i els abocava a contraure esposalles amb una noia d'una procedència social inferior.¹

La bibliografia considera que, per tal que la col·locació de tots els fills es realitzés sota els mateixos paràmetres, s'havien de produir dos fenòmens. En primer lloc, calia que el dot que rebessin les cabaleres fos igual que el de la dona de l'hereu, cosa que implicava que les germanes tenien el mateix valor en el mercat matrimonial que el de la seva cunyada i, per tant, podien aspirar a casar-se amb un hereu d'un nivell socioeconòmic equivalent. I, en segon lloc, era necessari que la llegítima atorgada als fadrísters fos equivalent al patrimoni del seu germà hereu, ja que això els permetria esposar-se amb una dona amb un dot similar al de la seva cunyada.²

Ara bé, la família era perfectament conscient d'aquesta desigualtat; per aquest motiu, va recórrer a tot un conjunt d'estratègies per evitar aquesta situació: control de la natalitat, el celibat dels fills o l'emparentament amb nissagues acomodades. Precisament, la forma com es va anar articulant tot aquest reguitzell de recursos és el que anomenem estratègies matrimonials.

Sens dubte, disposem de nombrosos estudis, articles i treballs que analitzen la institució familiar des de múltiples punts de vista i, especialment, pel que fa

referència a la gestió del patrimoni familiar.³ Pel que fa a la comarca, cal destacar les aportacions de Francesc Costa⁴, Joaquim Llovet⁵, Antoni Martí Coll⁶, Benet Oliva⁷ i Ramon Reixach⁸ entre d'altres. Amb tot, una bona part d'aquests treballs es caracteritzen, per una banda, pel seu enfocament polític, amb l'objectiu de ressaltar com es van articular les xarxes de relacions socials i mercantils a la comarca i la seva connexió amb la causa austriacista i, per altra, genealògic.⁹

En aquest sentit, la comunicació que presentem enguany tindrà per objectiu aprofundir en les estratègies familiars resseguides per la família Bellsollell de la Torre a l'hora de col·locar els seus descendents des d'un punt de vista més socioeconòmic. Coneixedors de les desigualtats del sistema hereditari català, s'analitzaran les estratègies emprades per aquest llinatge arenyenc per preservar el seu patrimoni i per oferir una sortida digna a cadascun dels seus fills. Igualment, s'estudiarà també la seva política matrimonial, la qual cosa ens permetrà conèixer com es va anar entreteixint una extensa xarxa de relacions familiars que els va portar a emparentar amb d'altres llinatges de renom de la comarca, com els Cabanyes d'Argentonà, els Tries d'Arenys de Munt, els Padró i els Baró de Mataró, entre d'altres.

Des del punt de vista de les fonts documentals, fonamentarem la nostra anàlisi en la consulta dels llibres parroquials, preferentment d'Arenys de Munt, les memòries de la casa Bellsollell de la Torre publicades per Antoni Simon, la documentació notarial (testaments, inventaris postmortem i capitulacions matrimonials entre d'altres), així com altre tipus de documentació de procedència més heterogènia (fundacions de beneficis...).

Quant a la família objecte d'anàlisi, cal destacar que es tracta d'un dels llinatges més pretèrits i de més preeminència de la comarca. Gràcies a una llibreta esborrany de rendes del monestir de Sant Pol de finals del segle XII, sabem que el mas Bellsollell, juntament amb tot un conjunt d'altres masos, es declaraven homes propis i de remença i, per tant, estaven sotmesos als odiats mals usos.¹⁰ Com molts altres pagesos, la resolució del conflicte remença, la generalització dels contractes d'emfiteusi i l'existència dels masos rònecs va afavorir que els Bellsollell aconseguissin la tinença de nombroses extensions de terreny. S'estima que el seu patrimoni s'estenia des del peu del Montnegre fins arran de mar, a la vila de Santa Maria d'Arenys. Paral·lelament, el procés de diferenciació social interna que va experimentar la pagesia catalana en el decurs dels segles moderns a causa dels processos d'endeutament va afavorir aquesta família.¹¹

La casa pairal dels Bellsollell de la Torre es troba enclavada al marge esquerre de la riera d'Arenys i als afores del poble de Sant Martí d'Arenys. La masia està documentada ja al segle XIII, tot i que l'edifici actual, flanquejat per una torre de guaita fortificada de planta quadrada, data del segle XVI. Amb tot, cal advertir que la casa ha anat patint successives reformes en el decurs dels segles.¹² Igualment, cal destacar que a la part baixa de la torre hi ha una capella d'estil renaixentista amb un retaule dedicat a Sant Antoni Abat.

Més enllà del seu extraordinari patrimoni, cal fer esment a la seva preeminència social. Així, els Bellsollé van exercir càrrecs a la universitat d'Arenys de Munt, van arribar a disposar d'un vas o una tomba a la nau central de l'església de Sant Martí d'Arenys, en un lloc preferent, just al davant de l'altar major i, com a colofó a la seva política d'aliances matrimonials amb famílies benestants de la comarca i de l'entorn, van aconseguir el títol de ciutadà honorat l'any 1760.

Malgrat tot això, un dels principals atractius de la família objecte d'anàlisi i un dels elements que la fa especial i genuïna és, sens dubte, el fet que en el decurs de gairebé cent vuitanta anys cinc hereus de la casa Bellsollé van deixar testimoni escrit de les vicissituds de la seva família (naixements, matrimonis, defuncions, gestió del patrimoni familiar, etc...) i de la història d'Arenys de Munt i del seu entorn. Es tractava d'una tradició no escrita que anava implícita amb la direcció de la casa. Quan l'hereu es feia càrrec de les regnes del patrimoni familiar prosseguia la redacció de la crònica i, així, es va anar transmetent de generació en generació fins a l'any 1838. Amb tot, es considera que és probable que hi hagués un altre volum que recollís les vivències de la família des d'aquesta data, però que a causa dels conflictes bèl·lics i l'ocupació de la casa pels exèrcits s'hagués extraviat.

En definitiva, tots aquests elements que hem anat desgranant fan dels Bellsollé de la Torre un llinatge molt atractiu per conèixer com va afrontar la col·locació dels cabalers i per analitzar la seva política matrimonial.

ESTRATÈGIES SOCIOECONÒMIQUES PER AFRONTAR LA COL·LOCACIÓ DELS FILLS

A l'hora de col·locar o donar una sortida als seus germans, l'hereu havia de partir de la base del patrimoni de què disposava en aquells moments. Malgrat que a diferència de la noblesa, la pagesia gaudia d'una font d'ingressos més estable i vinculada a la producció, les recurrents crisis econòmiques del segle moderns van condicionar forçosament la política matrimonial a seguir.

Tot amb tot, els diferents membres de la família havien acabat assumint i interioritzant quin era el rol que els corresponia a cadascun. Així, el primogènit havia de romandre al mas, era l'encarregat de gestionar el patrimoni i havia de tenir cura dels pares quan aquests envellissin i emmalaltissin. En canvi, els cabalers tenien perfectament assumit que, pel fet d'haver nascut dona o home en segon o tercer lloc, serien exclosos de l'herència del patrimoni i que, per tant, s'havien de conformar amb la llegítima i assumir que més tard o més d'hora deixarien la casa que els havia vist créixer. Igualment, els fills segons o fadrísters eren perfectament conscients que si es casaven corrien el risc d'haver d'emparentar amb famílies d'un rang inferior al seu.

Ara bé, Llorenç Ferrer ens recorda que si el que es volia era evitar aquesta degradació social cap a la baixa, que restava implícita en el sistema hereditari

català i intentar que els fills fossin col·locats de la millor manera possible, hi havia quatre línies de resposta que podien ésser utilitzades de forma combinada.¹³ En el decurs d'aquest apartat, exposarem quines eren aquestes estratègies i intentarem esbrinar si la família Bellsollell va recórrer a alguna d'elles a l'hora de col·locar els seus fills.

Si partim de la premissa que els recursos acumulats pel patrimoni familiar en el decurs dels anys havien de ser seccionats entre els fills, el dot serà de més o menys valor en funció del nombre de fills que havien de ser col·locats. En aquest sentit, la situació ideal seria aquella en què únicament hi hagués un fill que rebés el patrimoni i tots els fruits acumulats en una generació; aleshores, el nombre de fills i el patrimoni serien inversament proporcionals. A més fills, menys diners a repartir. Per tant, es podria plantejar la hipòtesi que aquestes famílies benestants podrien haver engegat polítiques de baixa natalitat per oferir dots econòmicament més atractius als fills de la casa.

Malgrat tot, no sembla que la casa Bellsollell hagués desenvolupat aquesta estratègia. Així, l'estudi d'onze generacions (1586-1889) revela que la mitjana de fills per generació se situava entorn als set. No obstant això, cal destacar el cas de Manel Bellsollell Matas (1849-1897), que només va tenir una filla, Maria Pilar Bellsollell, a causa de la seva prematura mort als quaranta-set anys. En canvi, destaca a la banda alta Salvador Bellsollell Çafont (?-1702), que va arribar a tenir dotze fills, una filla amb el primer matrimoni amb Casilda Forest i onze fills amb la segona esposa, Francesca Padró.

Per la seva banda, els resultats obtinguts per Llorenç Ferrer¹⁴ en un estudi sobre dinou famílies acomodades catalanes, mostren que aquestes nissagues tenien un nombre important de fills per generació i que la mitjana se situava per sobre dels sis i arribava als vuit en moltes ocasions. Per tant, uns resultats molt similars als de la casa Bellsollell.

Detall del nombre de fills per generació de la casa Bellsollell de la Torre

Nom de l'hereu	Fills
Antoni Bellsollell Vallmajor	6
Jaume Bellsollell Canes	7
Antoni Pau Bellsollell Cabanyes	9
Salvador Bellsollell Çafont	12
Francesc Bellsollell Padró	8
Josep Bellsollell Macia	8
Anton Bellsollell Sala	7
Martí Bellsollell Calvet	11
Ramon Bellsollell Fort	7
Manel Bellsollell Matas	1
Maria del Pilar Bellsollell Rovira	4
Mitjana de fills	7,3

*Font: ADG. Llibre de baptismes Arenys de Munt

A tenor d'aquests resultats, cal concloure doncs que no s'exercia cap mena de control sobre la natalitat, ja que en un context en què la mortalitat infantil era molt elevada es corria el risc de quedar-se sense descendents. A tot això, cal afegir que la presència de filles era també necessària, ja que contribuïa a ampliar i consolidar la xarxa de relacions socials amb les famílies benestants de l'entorn gràcies als enllaços matrimonials.

Un altre recurs al qual podien recórrer les famílies consistia a retardar la durada del recanvi generacional de l'edat d'accés al matrimoni de l'hereu. En bona mesura, no era el mateix que el primogènit es casés als vint anys que s'esposés als trenta. A tall d'exemple, el fet de casar l'hereu als vint anys, portava implícit haver de col·locar fins a cinc generacions, mentre que si maridava als trenta anys només tres en l'espai d'un segle. En definitiva, com més temps es tardés a contraure esposalles, més temps es disposaria per acumular els recursos suficients per col·locar els fills.

Si la bibliografia considera que els hereus van tendir a contraure esposalles al voltant dels trenta anys, la genealogia de la casa Bellolell evidencia que la mitjana d'accés al matrimoni dels primogènits se situava gairebé als vint-i-vuit. De fet, aproximadament un terç dels hereus van accedir al matrimoni amb més de trenta anys.

**Edat d'accés al matrimoni per part dels hereus
de la casa Bellolell de la Torre**

Nom de l'hereu	Edat accés al matrimoni
Jaume Bellolell Canes	15
Antoni Pau Bellolell Cabanyes	29
Salvador Bellolell Çafont	21
Francesc Bellolell Padró	21
Josep Bellolell Macia	22
Anton Bellolell Sala	20
Martí Bellolell Calvet	35
Ramon Bellolell Fort	55
Manel Bellolell Matas	39
Maria del Pilar Bellolell Rovira	20
Mitjana edat	27,7

*Font: ADG. Llibre de baptismes i matrimonis d'Arenys de Munt

Malgrat l'arrelament del casament a una edat tardana, cal destacar l'existència d'algun enllaç matrimonial realitzat a una edat molt jove. En aquests casos, cal pensar que al darrere hi hauria alguna estratègia patrimonial que pesaria més que el nombre de fills a col·locar. Per exemple, a principis del segle XVII, Jaume Bellolell Canes es va casar amb quinze anys amb Mariana Cabanyes d'Argentonà. En aquest cas, es podria plantejar la hipòtesi de la necessitat i oportunitat d'emparentar amb aquest destacat llinatge argentoní.

En altres ocasions, però, hi havia la voluntat d'assegurar la pervivència del llinatge en uns moments especialment funestos per a aquesta família. La pesta de mitjan segle XVII, que afectà de manera violenta la comarca, va causar estralls a can Bellsollell de la Torre.¹⁵ Així, el 1652, Mariàngela Bellsollell, germana de Jaume Bellsollell Çafont, va morir víctima de la pesta. Però la situació es va agreujar encara més amb la mort del cap de casa, Antoni Pau Bellsollell Cabanyes, el 1656. Dos anys més tard, el flagell endèmic es va emportar la mare, Mariàngela Çafont i, un mes i mig més tard, el 26 de setembre de 1658, l'àvia Mariana Cabanyes. És en aquest context i estant fins i tot infectat per la pandèmia, que Salvador Bellsollell Çafont va contraure esposalles als vint anys amb Casilda Forest. La intenció era clara, es tractava de portar un hereu a can Bellsollell i assegurar així la continuïtat de la família.

En estreta relació amb l'edat d'accés al matrimoni, cal esmentar l'arrelament d'una altra estratègia, que consistia a retardar al màxim l'espai de temps existent entre la celebració de les esposalles de l'hereu de cada generació. Es considera que quan el primogènit es casava, es posaven en marxa tots els mecanismes de reproducció social de la generació següent. La idea era que quan més anys transcorreguessin, més temps es disposaria per poder refer el patrimoni familiar i, d'aquesta manera, garantir una millor col·locació als fadristerns.

Mitjana d'anys transcorreguts entre els casaments dels hereus de can Bellsollell

Nom de l'hereu	Mitjana anys transcorreguts
Antoni Pau Bellsollell Cabanyes	32
Salvador Bellsollell Çafont	21
Francesc Bellsollell Padró	46
Josep Bellsollell Macia	24
Anton Bellsollell Sala	28
Martí Bellsollell Calvet	37
Ramon Bellsollell Fort	56
Manel Bellsollell Matas	39
Maria del Pilar Bellsollell Rovira	21
Mitjana de fills	33,8

*Font: ADG. Llibre de matrimonis d'Arenys de Munt i Tordera

El càlcul del temps transcorregut entre el casament dels hereus de la casa Bellsollell de la Torre revela que la mitjana se situava gairebé als 34 anys. Deixar passar un període llarg de temps d'una generació a una altra, esdevenia una estratègia practicada de forma generalitzada, la qual cosa permetia reduir el nombre de fills a col·locar per cada família. Així, un estudi sobre dotze famílies benestants catalanes mostra uns resultats força similars als de la casa Bellsollell. La mitjana d'espai transcorregut entre casament i casament se situava també en el conjunt de les famílies en gairebé trenta-quatre anys. En aquest sentit, tot sembla indicar que les famílies pageses benestants i de la petita noblesa catalana no van reduir la natalitat, sinó que van optar per allargar el temps de renovació de les noves generacions.

Finalment, un tercer recurs al qual van recórrer profusament les famílies catalanes va consistir en l'estalvi dels dots a pagar als cabalers. En aquesta línia, el plantejament era el següent: per evitar la degradació social que podia comportar la col·locació de tots els germans, es van desenvolupar estratègies que permetessin l'estalvi dels dots o les llegendes i, d'aquesta manera, poder abonar unes quantitats més substancials als altres germans.

Una de les opcions més recurrents va ser el celibat definitiu. En aquests casos, el cabaler o cabalera romanien a la casa familiar, fet que permetia a l'hereu estalviar-se el pagament de la llegítima i el dot. En el cas dels fadrísters, s'hi afegia un altre atractiu, com era el fet de no haver de recórrer a la contractació de mà d'obra forana. A tot això, cal destacar que quan el germà solter moria, acostumava a deixar tots els seus béns a l'hereu. En aquest sentit, el fet de retenir alguns germans solters a casa era un mecanisme que evitava la degradació social del germà i, al mateix temps, permetia economitzar una llegítima a la família, que podia destinar-la a poder col·locar en millors condicions els altres germans.

L'anomenat celibat espiritual va esdevenir també un mitjà de col·locació molt arrelat entre les famílies benestants. De fet, no hi ha generació on no manqui un religiós. Si l'ingrés a un convent per part de les filles no es va erigir en una estratègia massa arrelada, sí ho era en canvi que un dels germans de l'hereu s'ordenés capellà. Al marge de l'estalvi de les llegendes i el risc de degradació social, hi havia també el prestigi que atorgava a la família el fet de disposar d'un religiós; si, a més a més, aquest arribava a ser rector de la parròquia, el prestigi i la influència que podia arribar a aglutinar encara era més evident.

Així, un repàs a la genealogia dels Bellsollell permet constatar que en la majoria de les generacions un dels seus membres ingressava a les files de l'Església. Per exemple, dos fills de Francesc Bellsollell Padró van entrar a l'Església. Així, Salvador Bellsollell Macia va estudiar teologia, mentre que el seu germà, Martí Bellsollell Macia, va entrar com a frare del convent de la Mercè de Barcelona. Per la seva banda, Josep Bellsollell Sala va esdevenir obtentor de la capellania segona de l'altar de Sant Just de la seu de Vic; en canvi, el seu nebot, Antoni Bellsollell Calvet, prevere i obtentor del benefici de Sant Jaume i Sant Sebastià d'Arenys de Munt. A la generació següent, trobem que Joaquim Bellsollell Fort va arribar a ser prevere i obtentor del benefici de la seu de Girona, mentre que el seu germà, Antoni Bellsollell Fort, ho va ser del d'Arenys de Munt i, a causa de la seva prematura mort, el càrrec va ser assumit uns anys més tard per un altre germà, també capellà, anomenat Josep Bellsollell Fort.

Cal tenir en compte que el fill que s'ordenava capellà havia de cursar uns estudis, fet que provocava que no pogués col·laborar en l'explotació agrària familiar i que sovint s'hagués de desplaçar fora de la localitat per poder-se preparar. Per tant, calia costejar no només la formació sinó també la manutenció dels futurs religiosos. Sabedors d'aquesta realitat, les famílies van crear mecanismes per poder afrontar aquestes despeses, com la fundació de beneficis eclesiàstics i la inversió en censals, les pensions dels quals anaven a mans dels cabalers religiosos.

Molt sovint, la vinculació amb l'Església va ser tan estreta, que moltes famílies van recórrer a l'establiment d'un benefici eclesiàstic en alguna parròquia, amb el dret de la família a col·locar la persona que cregués oportuna. Ara bé, per entendre el sentit d'aquesta institució, cal tenir present que en el conjunt de la societat proliferava tota una munió de petits camperols necessitats de crèdit per poder afrontar les vicissituds de la vida quotidiana (pagaments de dot, malalties, enterraments, compra d'eines per al camp o animals de tir, etc...).¹⁶ Precisament, gràcies a la manca de liquiditat d'aquests sectors de la societat més vulnerables, els grups benestants finançaven la reproducció social dels cabalers. La fundació requeria la inversió d'un capital a crèdit i els interessos anuals que generava esdevenien la renda que permetia viure a qui ocupés el benefici. El finançament dels recursos que necessitava el beneficiari per viure procedia precisament dels interessos que pagaven els petits camperols.

Tal com han mostrat Puigvert, Tello i Terradas, la fundació d'un benefici eclesiàstic reportava nombrosos avantatges a la família. Així, gràcies a una inversió de capital inicial s'havia aconseguit crear una plaça a l'església sota el control de la família, cosa que permetia a cada generació poder col·locar un fill sense haver de pagar la llegítima corresponent, ja que l'eclesiàstic percebia les rendes d'aquella inversió.¹⁷ Alhora el cabaler que ocupava el benefici romania solter i, per tant, no s'exposava al risc d'una degradació social.

Finalment, en els testaments, els cabalers religiosos optaven per llegar els béns que havien acumulat durant la seva vida a l'hereu de la casa d'on havien sortit, al nebot que ja estava estudiant per capellà per tal d'ocupar la vacant que ell deixava i, de vegades, a l'església per tal de reforçar la font de renda i així permetre viure amb millors condicions als beneficiaris. A tall d'exemple, destaquem les darreres voluntats de Josep Bellsollell Sala, que va deixar escrit que tot el seu patrimoni retornés a l'hereu de la casa Bellsollell, que era el seu nebot, Martí Bellsollell Calvet.¹⁸

Pel que fa a la fundació de beneficis eclesiàstics, la família Bellsollell de la Torre no en fou una excepció. Així sabem, gràcies a les memòries d'aquesta casa, que els Bellsollell van fundar, juntament amb Jaume Oliver de Goscons, un benefici sota l'advocació de Sant Jaume i Sant Sebastià a la parròquia d'Arenys de Munt. Ambdues cases tenien el dret de presentar alternativament un membre de la seva família per a l'esmentat benefici.¹⁹

Ara bé, la primera referència de què disposem data de l'any 1594, quan Antoni Bellsollell i Antic Oliver, pagesos d'Arenys de Munt, van presentar a Jaume Bellsollell, eclesiàstic, per al benefici de Sant Jaume i Sant Sebastià de la seva parròquia, a causa de la vacant existent per l'òbit de Gabriel Oliver.²⁰ La mort, dos anys més tard, d'aquest Bellsollell, va provocar que la plaça fos ocupada per Antic Oliver, seguint d'aquesta manera el pacte establert entre aquestes dues cases d'anar-se alternant en la direcció del benefici.

No sabem si perquè les rendes que generava el benefici no eren massa lucratives o perquè s'estava travessant una bona conjuntura econòmica, el cert és que Josep Bellsollell Macià va augmentar el benefici de Sant Jaume i Sant Sebastià amb una aportació de 112 lliures l'any 1756.²¹ Cal retenir, però, que quatre anys més tard, la família rebia la concessió del títol de ciutadans honorats per part de Carles IV; per tant, es tractava de fer ostentació visible del nivell socioeconòmic de què gaudia.

Sens dubte, la possibilitat de poder situar un dels fills de la casa en aquest benefici eclesiàstic va ser molt apreciat i utilitzat. Així, des de mitjan segle XVI i fins ben entrat el segle XIX es va erigir en un mitjà de col·locació dels fadristerns que optaven per la vida religiosa. Una bona mostra de fins a quin punt al segle XIX continuava essent un recurs molt cobejat, ens ho indica l'anotació de Martí Bellsollell el 6 de juliol de 1825 on diu:

«Mariano Riera y de Batlle i els seus germans, han feta venda perpètua de tota la casa y gleba a Joan Rofà de esta (..) en avant quedan exclossos y perdut lo dret de presentar dit benefici los tals Rieras ni sos descendents ni tampoch tindran dret los possessors del Mas Oliver, de Goscons de ahomt prové dit benefici».²²

Ara bé, quan el benefici era ocupat per un altre Bellsollell o bé per algun membre de la família Oliver, la casa Bellsollell havia de recórrer a la seva xarxa de relacions familiars per col·locar el seu fill eclesiàstic a un altre benefici que en aquells moments es trobés vacant. Així, Joaquim Bellsollell i Fort va obtenir el 1824 el benefici de Santa Maria i els Quatre Màrtirs de la seu de Girona. Per la seva banda, Josep Bellsollell Sala va esdevenir l'obtentor de la capellania segona de l'altar de Sant Just de la seu de Vic.

Pel que fa a les cabaleres, tot i no ser una pràctica tan arrelada com en la dels fills, l'entrada de les filles en algun convent també va esdevenir un recurs habitual. Es considera que gràcies a aquesta via s'evitava la degradació social de les generacions successives i, a més, esdevenia molt més econòmic col·locar una filla al convent que casar-la. Així, quan les religioses morien s'extingia la pensió anual, en canvi, el censal creat per pagar el dot no desapareixia fins que es retornava el capital.

A la família Bellsollell, únicament tenim documentades tres cabaleres que van ser monges i, curiosament, totes pertanyen a la mateixa generació. Així, tant Antònia com Gertrudis i Teresa Bellsollell Calvet es van ordenar monges al convent de les Jerònimes de Barcelona. En el cas de Gertrudis Bellsollell Calvet, sabem que per ingressar al convent es va pagar a la priora 400 lliures i es va establir que anualment s'abonaria una pensió de 60 lliures. Ara bé, el reverend Josep Bellsollell, oncle de Gertrudis, es va comprometre a satisfer periòdicament aquesta quantitat mentre visqués.²³ Veiem doncs, com l'oncle eclesiàstic assumeix les despeses de la manutenció d'una neboda per estalviar costos al patrimoni familiar. Tot plegat, evidencia l'arrelament d'uns vincles de solidaritat a l'interior del nucli familiar.

En definitiva, els Bellsollell van fer ús d'alguns dels molts recursos de què disposaven les famílies benestants per estalviar-se el pagament dels dots i les llegítimes: retard en l'edat d'accés al matrimoni, perllongament de l'espai de temps existent en el casament dels hereus de les diferents generacions, la solteria i l'entrada a l'Església. Tot plegat, responia a un objectiu molt concret: estalviar dots i llegítimes per oferir una millor col·locació als fills que contreien esposalles. Tenint en compte aquest comportament, caldrà concloure que la política d'aliances matrimonials esdevenia una estratègia a la qual es va donar molta importància, com tindrem ocasió de comprovar en el següent apartat.

LA POLÍTICA MATRIMONIAL DE LA CASA BELLSOLELL DE LA TORRE

El casament constituïa un factor determinant en l'estratègia familiar, ja que l'enllaç amb una o altra família atorgava prestigi i estatus social, al mateix temps que permetia garantir la conservació patrimonial i, en ocasions, l'engrandiment i enfortiment de la casa. En aquest sentit, la bibliografia ha insistit a presentar la següent imatge metafòrica. El casament constituïria el principi d'una tela d'aranya que es succeïa de generació en generació. Aquesta malla es filava amb nusos, que eren els diferents enllaços matrimonials que estaven moltes vegades en el segon, tercer i quart grau de consanguinitat que arribaven a estar duplicats, és a dir, amb avis o besavis comuns en una mateixa parella. Tot plegat, obligava a les cases a presentar a la cúria del Bisbat súplices de dispenses per consanguinitat per poder realitzar l'enllaç.²⁴

El casament no responia a la decisió particular i individual dels contraents, sinó que constituïa un afer familiar. En bona mesura, l'entroncament amb una o altra família podia reportar substanciosos beneficis econòmics, socials i de prestigi. Per tot plegat, els testaments remarquen per activa i per passiva que si els fills de la casa mariden sense el consentiment dels pares, avis o tutors, seran desheretats. Per exemple, en el testament de Caterina Bellsollell Macià s'estableix que dona dues-centes lliures al seu fill Francesc i que:

«estas servescan per quan contrague matrimoni perque ab ellas se puga comparse una casa o vinya o allo que li sia mes convenient prent lo saludable consell de son pare o son germa o mos marmessors y volent que quan se case aygue de ser ab consentiment cristia dels sobre dit mon marit, fill o marmessors y si per ventura dit mon fill Francisco se casava de son caprixo sen esta solemnitat no li dexo sino deu sous per inobedient».²⁵

Dins l'espessa teranyina de xarxes socials que anaven construint les famílies, la peça clau era decidir amb qui casaven l'hereu. En la resta de germans es tractava d'aconseguir l'establiment d'aliances amb famílies de segon ordre per reforçar els vincles amb algun llinatge, o bé per aconseguir emparentar amb masies de l'entorn per consolidar la xarxa de contactes. Com veurem, s'aprecia una diferència de rang socioeconòmic en el casament de l'hereu respecte a la resta de

germans. Tot plegat, tenia una explicació molt senzilla; com ja hem comentat abans, el dot que aportava la dona que s'esposava amb l'hereu era de més valor que el que podien oferir les seves futures cunyades. Per tant, les cabaleres estaven condicionades a haver de recórrer a un mercat matrimonial de segon nivell.

En el cas de la política matrimonial dels hereus cal destacar que, des de mitjan segle XVII i fins a les acaballes del segle XVIII, es va desenvolupar una estratègia matrimonial que va portar els Bellsollell a emparentar de forma sistemàtica amb famílies de ciutadans honrats o burgeses.

Paral·lelament, cal esmentar que dins el conjunt de les generacions estudiades, només en tres casos constatem la celebració de segones esposalles. Cal tenir present que per als hereus la situació era diferent quan quedaven vidus. Un segon casament significava l'entrada d'un nou dot, malgrat el fet que els fills del primer matrimoni fossin els preferits de cara a l'herència futura. Ara bé, es considera que les segones noccs constituïen un mecanisme de repesca de dones en el mercat matrimonial i el fet que es pagués un dot inferior permetia, en el cas de la dona, evitar una mobilitat social descendent. Així, la bibliografia considera que un hereu, quan es casava en primeres noccs, ho feia amb una dona que provenia d'un estrat social superior, mentre que en les segones esposalles es realitzava amb dones del seu propi estrat social.²⁶

Habitualment, les segones núpcies eren conseqüència de la mort sense fills de la dona, per la qual cosa el dot s'havia de retornar a la família de la primera esposa i el segon matrimoni era, de fet, un primer matrimoni. En el cas dels Bellsollell, hi ha documentades tres segones núpcies. En el primer cas, es tracta de Salvador Bellsollell Çafont que, víctima de contagi, es va casar precipitadament amb Casilda Forest. Amb tot, la prematura mort de Casilda Forest al 1669 va fer que Salvador Bellsollell contragués noves esposalles amb Francesca Padró quan encara no feia ni dos anys de la defunció de la primera esposa. Malgrat haver-hi una filla del primer matrimoni, la preocupació i l'obsessió per garantir la pervivència del llinatge justificarien la celebració d'aquest segon enllaç. Amb tot, l'estratègia dels Bellsollell no anava errada, ja que l'elevada mortalitat infantil obligava a ser prudents i a tenir molts descendents, ja que d'aquests n'hi hauria molts que no arribarien a adults.

Ara bé, en el cas d'un matrimoni molt fecund, cal plantejar-se quin interès podia oferir la celebració d'unes segones esposalles. Segurament, l'explicació residiria en una multiplicitat de factors: ingrés d'un nou dot o l'oportunitat d'entroncar amb aquell llinatge. Per al vidu, les segones núpcies suposaven l'ingrés d'un nou dot, la qual cosa podia interessar a la família. A aquest matrimoni podien aspirar filles de famílies que no haurien pogut participar al primer matrimoni per insuficiència del dot. Les segones núpcies permetien corregir en part aquella lògica implacable del sistema hereditari català, en què l'hereu es casava amb una noia de procedència social superior i les filles i fills es casaven socialment cap avall, parafrasejant Llorenç Ferrer.²⁷ Amb tot, el preu pagat per aquestes dones solia ser

la marginació de l'hereu (fill gran del primer matrimoni) si quedaven vídues, com podia passar a causa de la diferència d'edat amb el marit. Tot plegat, obligava a pactar formes de manutenció durant la seva vida al marge de la família troncal.

En aquest sentit, cal destacar la delicada situació de Rosa Figarola Baier, casada en segones núpcies amb Josep Bellolell Macia l'any 1745. El casament d'una filla seva tinguda amb el seu primer marit, amb el fill de seu segon marit, la va convertir en madrastra i sogra a la vegada d'Antoni Bellolell Sala. En aquest cas, la mort prematura de la filla, la defunció del seu segon marit i el nou casament del seu fillastre i antic gendre expliquen que Rosa Figarola abandonés la casa pairal. Segons consta en el seu testament, va viure durant tot aquest temps en un habitatge situat al carrer de Sant Martí d'Arenys de Munt que li havia comprat el seu segon espòs. Ara bé, en les seves darreres voluntats determinava que la casa retornés a l'hereu, Antoni Bellolell. D'altra banda establí que, com que havia estat un matrimoni eixorc, la meitat del dot que havia rebut de casa seva havia de ser retornat a la seva família, mentre que l'altra part la destinava a la celebració de misses i aniversaris, tant per l'ànima del seu segon marit com d'ella mateixa.²⁸

Cal destacar, però, la peculiaritat que ofería la celebració d'aquest tipus d'enllaços matrimonials dobles entre pare viudo i fill solter amb mare vídua i filla soltera. En aquests casos, el dot de la vídua es revaloritzava, ja que se li afegia el de la filla, motiu pel qual no es produïa una degradació social. Tenint en compte la joventut de l'hereu a l'hora de casar-se amb Teresa Baier, cal pensar que en signar els capítols matrimonials el pare d'Antoni Bellolell Sala hauria acordat la celebració d'un segon matrimoni entre el primogènit i la filla de la seva futura esposa.

El sistema hereditari català posava obstacles al fet que la vídua amb fills pogués contraure matrimoni. Així, el dot que havia rebut de la seva família i que era el seu valor en el mercat matrimonial havia perdut valor des del moment en què una bona part d'aquest havia de circular a favor dels seus fills.²⁹ Per tant, un nou casament significava una nova mobilitat social descendent, fet que comportava que les vídues d'aquestes famílies d'hisendats s'estimessin més romandre a la casa que les havia acollit quan s'havien casat amb l'hereu.

En el cas dels Bellolell, només tenim documentat un cas de celebració de segones esposalles. Així, el 12 de gener de 1709 es va produir el casament en segones núpcies de Francesca Bellolell Padró amb Jaume Baró. Les memòries familiars es fan ressò d'aquest esdeveniment i assenyalen que:

«Als 12 de janer de l'any 1709 se desposà ma mare, Francisca Bellolell y Padró ab lo Sr don Jaume Baró qui avent estat set anys viuda, no analava en ninguna manera el tornar-se ha cassar sinó que, avent-sse enviudat lo dit Sr don Jaume, li aparegué per son consuelo y per profit de sa casa al tornar-sse ha casar y li aparegué també bé casar-sse ab la mare, la qual vehent y

considerant ésser una cosa de molta utilitat y profit per ella y sos fills, per lo tant, condescendí en casar-se ab dit Sr. no volent emperò aportar-sse'n ningun dret ni altre cosa de casa».³⁰

En aquest cas, i contràriament al que considera la bibliografia, la celebració d'unes segones esposalles no suposaria una degradació social per a la família, sinó més aviat tot el contrari. Per mitjà d'aquest enllaç s'obria la possibilitat d'entrar en contacte amb alguns dels membres més eminents del sector austriacista de la comarca. Així, si resseguim la trajectòria del segon espòs de Francesca Bellolell Padró, ens adonarem de l'enorme atractiu que suposava per als Bellolell entroncar amb aquesta família. Al marge de despuntar a finals del segle XVII com un dels principals contribuents de Mataró, Jaume Baró es va distingir perquè va ser qui va donar la benvinguda a la futura esposa de l'arxiduc Carles d'Àustria. Així, tal com ens detalla Joaquim Llovet, en la seva estada a la capital del Maresme Isabel Cristina de Brunswick es va hostatjar a la casa de Jaume Baró, a la Riera. Segons sembla, per poder acollir dignament tan insigne personatge, es van fer obres d'ampliació.³¹

Tot plegat, va ser recompensat amb la concessió del privilegi de noblesa l'any 1708. Aquest mateix any, Baró va demanar el títol de Palau reial a favor de casa seva, la qual cosa li fou atorgada el novembre del mateix any. Sabem que Baró va plantar davant casa seva quatre pilars de pedra picada amb una inscripció. Cal insistir que precisament el casament de Jaume Baró amb Francesca Padró es va produir el 1709. Per tant, feia tot just un any que el nuvi havia estat agraiat amb totes aquestes mercès i despuntava com un personatge amb una enorme influència en el cas que la victòria austriacista fos una realitat. Cal precisar, però, que tots aquests privilegis van quedar anul·lats amb el triomf borbònic de 1714.

Des del punt de vista de la geografia del mercat matrimonial, les esposes es van buscar en localitats pròximes a la casa pairal. S'estima que no més enllà d'un radi de cinquanta quilòmetres. Això els va portar a emparentar amb famílies oriündes de la mateixa comarca (Arenys de Munt, Argentona, Canet de Mar, Dosrius, Mataró i Tordera) i de comarques veïnes, com ara la Selva (Hostalric) i d'una mica més distants, com Osona i el Pla de l'Estany, tal com es pot comprovar en el quadre de l'annex.

L'estudi dels llinatges amb els quals s'estableixen lligams de sang confirma que els Bellolell seleccionaven minuciosament i acuradament les esposes dels futurs caps de casa. En la majoria de casos, es tractava de famílies de la pagesia benestant com ara els Canes de Centelles, els Cabanyes d'Argentona o els Sala-Vivet d'Arenys de Munt. Amb tot, cal esmentar també tot un reguitzell de nissagues que s'havien enriquit gràcies als negocis o bé a l'exercici de les professions liberals, com ara els Padró de Mataró, els Forest d'Hostalric o els Calvet de Vic. Una bona mostra de fins a quin punt es tractava de famílies amb un poder adquisitiu elevat, ens l'ofereixen alguns dels substanciosos dots que van aportar les esposes a la casa Bellolell. Per citar alguns casos concrets, destacarem les

3.000 lliures aportades per Gertrudis Sala-Vivet en el seu matrimoni amb Josep Bellolell Macia el 1728, o les 2.000 lliures aportades per Teresa Calvet en el seu enllaç amb Antoni Bellolell Sala el 1758.

Tot i quedar-se amb el patrimoni familiar, l'hereu tenia l'obligació de pagar als seus germans la llegítima. Jurídicament, s'ha fixat que la llegítima suposaria una quarta part del que calia repartir entre els fills, inclòs l'hereu. Amb tot, a efectes pràctics, cada família pagava el que podia o allò que li convenia d'acord amb les estratègies familiars que volgués desenvolupar. Així, el dot era la forma que prenia la llegítima en les filles i que consistia en una quantitat de diners en efectiu i en l'aixovar de la núvia. La suma del valor d'ambdues coses determinava el valor de la dona en el mercat matrimonial. A partir d'aquí, en funció del valor del dot, la dona podia aspirar a casar-se amb membres d'un determinat nivell socioeconòmic. Si quedava vídua sense fills i es volia tornar a casar, la família política li havia de retornar el dot sencer. En canvi, si havia tingut descendència, una part del dot s'havia de destinar a dotar els fills, amb la qual cosa el valor original del dot quedava substancialment reduït, fet que no afavoria la celebració de segones esposalles.³²

En el cas dels anomenats cabalers, la llegítima es caracteritzava per contenir una formulació més ambigua. No es tractava tant de casar els fills com de buscar-los una col·locació. Així, es pagava una quantitat per tal que fos invertida en estudis (eclesiàstics), en aprendre algun ofici a la ciutat o bé no pagar-se en cas que el noi quedés fadrí.

Ara bé, cal tenir present que l'estratègia resseguida a l'hora de col·locar els fills era única i exclusiva, ja no només d'una generació a una altra, sinó que fins i tot dins una mateixa generació. Així, s'aprecien diferències notòries en els dots rebuts a les diferents germanes, cosa que s'explicava pels efectes d'alguna crisi econòmica conjuntural, males collites o dificultats econòmiques familiars que impedièren dotar la filla amb el mateix valor que havia estat dotada la seva germana. Aquesta diferència condicionava que hagués d'emparentar amb una família d'un nivell socioeconòmic inferior. És en aquest context quan trobem a les deixes testamentàries l'establiment de donacions addicionals per a aquells fills o filles que havien estat més mal dotats.³³

Per fer-nos una idea de la quantitat de diners que acabaven rebent els fills, analitzarem els testaments del pare i de la mare. D'aquesta manera, el sumatori d'ambdós llegats ens permetrà fer-nos una idea de la llegítima que acabaven percebent els fills i, al mateix temps, constatar si es produïen diferències entre els diferents fills.

Per exemple, disposem dels testaments de Francesc Bellolell i de Caterina Macia, cosa que ens permetrà fer-nos una idea de com es distribuïa l'herència entre els fills.³⁴ Així, el seu estudi confirma que les cabaleres sortien més beneficiades que els fadristerns. En concret, Francesca Bellolell Macia va rebre, en

concepte de dot i llegítima pel seu emparentament amb els Mora de Sant Vicenç de Llavaneres, 600 lliures. Cal precisar, però, que la seva cunyada, Gertrudis Sala Vivet, havia aportat a la casa Bellsollell 3.000 lliures pel seu casament amb Josep Bellsollell Macia. Sens dubte, si confrontem les 600 lliures de la Francesca Bellsollell i les 3.000 lliures de la Gertrudis Sala Vivet, ens adonarem de fins a quin punt les germanes de l'hereu estaven condemnades a patir una degradació social. Amb tot, cal apreciar que, malgrat la diferència econòmica, no sembla que Francesca Bellsollell hagués fet un mal matrimoni, segons es desprèn de les paraules de la mare recollides en el seu testament: «Item a Francesca Mora Bellsollell ma filla com sen porta lo bastant per raho de dot y esta ben acomodada no li dexo cosa».³⁵

En canvi, el seu germà Francesc Bellsollell, que es va esposar amb una Jordà d'Arenys de Munt, va rebre 500 lliures que s'havien de destinar a comprar una casa o una peça de vinya. Els qui havien optat per la carrera religiosa, cal destacar que mentre Salvador Bellsollell, estudiant de teologia, va rebre 500 lliures dels seus pares, a Martí Bellsollell només se li van lliurar 215 lliures. El testament matern concreta que quan havia ingressat al convent dels Franciscans ja se li havien donat 200 lliures.

No obstant això, cal destacar que, de testaments, se'n feien diversos al llarg de la vida. La redacció de noves deixes s'explicava per l'existència de canvis vitals, que obligaven el testador a adaptar el contingut del llegat a la nova realitat després d'un enviudament, de la mort de l'hereu o, fins i tot, a causa d'un canvi en la situació socioeconòmica del testador, que obligava a replantejar-se la seva generositat envers els fills. Per tant, podria ser que els testaments consultats no corresponguin als definitius.

Amb tot, en el decurs del temps es va tendir cap a la distribució igualitària dels béns. Així, en el seu testament realitzat el 1874, Francesca Bellsollell Matas deixava a cada fill 1.500 lliures en concepte de llegítima materna.³⁶

L'anàlisi del destí de cadascun dels fills de la casa Bellsollell revela que, majoritàriament, els homes van entrar a l'Església, mentre que en el cas de les filles la sortida religiosa va ser més puntual. Com s'ha anat assenyalant al llarg de la comunicació, aquest comportament s'explicava per la dinàmica del sistema hereditari català. En aquest sentit, els fills sortien més mal parats que les filles i la seva degradació social era més accentuada. Per superar aquesta dificultat, hi havia diferents vies: procurar una professió al fill, d'aquesta manera la llegítima esdevenia una inversió en l'aprenentatge de l'ofici; romandre solters a casa o la carrera eclesiàstica, ja fos secular (fet que suposava el control de l'accés a les places de beneficiat o canonge) o regular (mitjançant el pagament d'una renda que s'extingia a la mort del religiós, per la qual cosa el patrimoni no s'havia després de la llegítima) aquesta col·locació era molt més barata.

En els casos en què se celebrava un matrimoni per tal d'evitar la degradació social que podia suposar emparentar amb una família de rang inferior, els oncles

eclesiàstics i altres membres de la família donaven al futur contraent una quantitat de diners per incrementar el dot i, per tant, poder aspirar a un enllaç més atractiu.

En el cas de les filles, es buscava sempre un casament amb un hereu. El matrimoni de les filles constituïa el mecanisme més idoni per entretenir les relacions socials amb les famílies que més interessaven en aquell moment.

Cal destacar que, a diferència dels hereus, les cabaleres van tendir a esposar-se amb famílies de l'entorn més immediat. D'aquesta manera, es confirma el que la bibliografia ha anat remarcant; és a dir, les filles eren utilitzades per ampliar i consolidar la xarxa de contactes amb les masies del voltant. Així, observem com els Bellolell emparenten amb els Tries d'Arenys de Munt al 1531, amb els Amar de la Torre, els Borrell i els Pibernat d'Arenys de Munt a la segona meitat del XVII, amb els Serra de Tordera a mitjan segle XVIII i amb els Fornaguera de Pineda, els Roca d'Arenys de Munt i els Viver de Cabrera ja al segle XIX. Pel que fa als enllaços amb famílies de fora de la comarca, cal destacar els Rahull de Palautordera i els Massot de Fornells de la Selva.

Una bona mostra de fins a quin punt aquests contactes van reeixir, ho evidencia l'anàlisi dels padrins de baptisme dels diferents fills de la casa Bellolell. Sens dubte, la seva anàlisi dona mostra de la xarxa de contactes que els Bellolell de la Torre van anar entreteixint en el decurs dels segles moderns. Aquesta mena de tela d'aranya s'estenia per una zona que abraçava el Maresme, el Vallès Oriental i la Selva.

Entre els cognoms que surten esmentats com a padrins, destaquem alguns llinatges preeminents d'Arenys de Munt, com els Amar de la Torre, els Arquer, els Catà, els Pibernat, els Sala o els Forn. Igualment sobresurten algunes famílies benestants d'altres localitats de la ruralia com els Feliu, els Baró, els Padró o els Reniu de Mataró, els Cabanyes d'Argentona, els Calvet de Vic, els Macia de Canet de Mar, els Matas i els Serra de Tordera i els Monclús i els Rahull de Santa Maria de Palautordera.

Aquesta política d'entroncament amb famílies benestants de la comarca els va portar a repetir enllaços matrimonials amb les mateixes nissagues. Tot plegat, responia a la necessitat de reforçar els vincles amb famílies del mateix grup social que podien ajudar-se en múltiples circumstàncies. És en aquest context que cal interpretar la proliferació de dispenses matrimonials per quart grau de consanguinitat. A tall d'exemple, esmentem el cas d'Antoni Bellolell Sala i Teresa Calvet Palau el 1758.

A tenor de l'extensa xarxa de contactes que van anar entreteixint els Bellolell, evidenciada tant en la seva política matrimonial com en el nomenament de padrins dels fills de la casa on sovintegen professions lliberals, pagesos benestants, batlles, ciutadans honorats i burgesos, caldrà concloure que va ser reeixida. Sens dubte, la compra per part de Josep Bellolell Macia del títol de ciutadà honorat l'any 1760, va esdevenir una fita remarcable en la història d'aquesta família.

Amb tot, en les seves anotacions, Josep Bellolell Macia intenta minimitzar aquest títol i assenyala que:

«lo que me hobligà a passar-me siutedà sols per no estar subjecta ab maliciosos com són les balles, regidors que en los dos anys atrassats de 1758 y 1759 me atropellaren en tanta manera ab diferents cosas, sens tenir-me la menor atensió, per voler sustentar y cobrar los dels meus. Y, vistas estas deseenssions, me resolguí, com també m'o aconsellaren, lo passar-me, y no per res de les vanitats del món, sinó per estar-me quiet en casa, tant jo com los meus desendents y no star subjecta a ells».³⁷

Tot i que, evidentment, hi hauria un rerefons econòmic, s'ha de tenir en compte també que des de mitjan segle XVI la política d'aliances matrimonials desfermada pels Bellolell havia estat d'entroncament amb llinatges que disposessin del títol de ciutadà honorat. Per tant, la compra d'aquest títol venia a confirmar la importància que va tenir per a les famílies benestants el matrimoni dels hereus i dels cabalers per anar configurant, ampliant i consolidant les seves xarxes de relacions socials.

CONCLUSIONS

Per mitjà de l'estudi d'una família benestant de la comarca, com els Bellolell de la Torre, ens hem pogut aproximar a les contradiccions i desigualtats del sistema de la primogenitura. L'anàlisi de les diferents fonts documentals (llibres parroquials i documentació notarial) ha permès detectar els diferents mecanismes de control que els Bellolell de la Torre van desplegar per gestionar el seu patrimoni familiar d'una manera més racional: retard en l'edat d'accés al matrimoni dels hereus, perllongament de l'espai de temps transcorregut entre el casament del primogènit d'una i altra generació i el celibat definitiu, ja fos mitjançant la solteria o l'entrada a l'Església.

Com s'ha pogut constatar, l'Església es va erigir en una via de col·locació dels fills segons, ja fos per mitjà del clergat regular o secular. La fundació d'un benefici sota l'advocació de sant Jaume i sant Sebastià a l'església parroquial d'Arenys de Munt va servir els Bellolell de la Torre per col·locar els cabalers religiosos. D'aquesta manera, els fadristerns que ingressaven a l'Església, se'ls pagava una llegítima menys substanciosa i amb la garantia que una vegada mort el capital retornaria a la casa Bellolell.

Més controvertida era la sortida per als cabalers que es casaven i formaven la seva pròpia família. El sistema de la primogenitura els abocava a haver d'emparentar amb famílies de segon nivell, ja que el dot que aportaven era significativament menys substancios que el de l'esposa del primogènit. En canvi, l'hereu es quedava a la casa pairal gestionant el patrimoni familiar i s'esposava amb una dona d'un rang econòmic superior. En aquest sentit, cal esmentar l'entroncament dels hereus amb famílies de ciutadans honorats.

Tot plegat ha confirmat la importància que va tenir el matrimoni com un mitjà per emparentar amb nissagues preeminents del Maresme i comarques veïnes i, d'aquesta manera, ampliar i consolidar la xarxa de relacions familiars dels Bellsollell. Sens dubte, la compra l'any 1760 del títol de ciutadà honrat va marcar un abans i un després en la història d'aquesta família. De ben segur, els seus lligams amb famílies burgeses i de ciutadans honorats serien de gran ajut per poder aspirar a la compra d'aquest prestigiós títol.

En definitiva, per mitjà de l'estudi d'aquesta família d'Arenys de Munt, hem pogut ressaltar les contradiccions del sistema hereditari, al mateix temps que ens ha permès destacar fins a quin punt les nissagues més preeminents del Maresme estaven interconnectades i enllaçades. De l'estudi de la política matrimonial d'aquest casal d'Arenys de Munt, s'ha després que els Bellsollell de la Torre estaven emparentats amb famílies d'Arenys de Munt (Sala, Pibernat, Forn, Miró o Amar de la Torre), de Mataró (Baró, Padró i Çafont), d'Argentona (Cabanyes), de Tordera (Serra i Matas) i de Canet (Macia).

Alexandra Capdevila Muntadas

– ANNEX –

Nom i procedència geogràfica de les esposes dels hereus de la casa Bellsollell

Nom de l'hereu	Nom de l'esposa	Procedència núvia
Jaume Bellsollell Canes	Mariana Cabanyes	Argentona
Antoni Pau Bellsollell Cabanyes	Mariàngela Çafont	Mataró
Salvador Bellsollell Çafont	Casilda Forest	Hostalric
Salvador Bellsollell Çafont	Francesca Padró	Mataró
Francesc Bellsollell Padró	Caterina Macia	Canet de Mar
Josep Bellsollell Macia	Gertrudis Sala-Vivet	Arenys de Munt
Josep Bellsollell Macia	Rosa Figarola Baier	Hostalric
Anton Bellsollell Sala	Francesca Baier Figarola	Hostalric
Anton Bellsollell Sala	Maria Teresa Calvet	Vic
Martí Bellsollell Calvet	Maria Teresa Fort Ros	St Esteve Guialves
Ramon Bellsollell Fort	Francesca Matas	Tordera
Manel Bellsollell Matas	Josepa Rovira Bosch	Arenys de Munt
Maria del Pilar Bellsollell Rovira	Joan Sala Rovira	Arenys de Munt

*Font: ADG. Llibres de matrimonis d'Arenys de Munt i Tordera

Relació dels fills de la casa Bellsollell i la seva col·locació

	Nom dels fills	Col·locació
Bellsollell Canes (1586-1596)	Anna Agnès Bellsollell Canes Jaume Pau Bellsollell Canes Toni Ramon Bellsollell Canes Francesc Jaume Bellsollell Canes Sebastià Bellsollell Canes Mariana Bellsollell Canes	? Casat. Hereu Església ? ? Casada amb un Tries d' Arenys de Munt
Bellsollell Cabanyes (1606-1620)	Jeroni Bellsollell Cabanyes Antoni Pau Bellsollell Cabanyes Teresa Bellsollell Cabanyes Jaume Bellsollell Cabanyes Mariana Bellsollell Cabanyes Jeroni Bellsollell Cabanyes Madrona Bellsollell Cabanyes	Mort petit Casat. Hereu Casada amb un Valls de Teià Església ? Casat amb una Çafont de Mataró Casada amb un Amar de la Torre d' Arenys de Munt
Bellsollell Çafont (1638-1656)	Francesc Bellsollell Çafont Salvador Bellsollell Çafont Bernat Bellsollell Çafont Maria Àngela Bellsollell Çafont Francesca Bellsollell Çafont Mariàngela Bellsollell Çafont Mariana Bellsollell Çafont Maria Paula Bellsollell Çafont M. Agnès Francesca Bellsollell Çafont	? Casat. Hereu ? ? ? Morta petita Casada amb un Miró d' Arenys de Munt ? Casada amb un Borrell d' Arenys de Munt
Bellsollell Padró (1662-1698)	Teresa Bellsollell Forest Maria Rosa Bellsollell Padró Maria Josepa Bellsollell Padró Maria Teresa Bellsollell Padró Teresa Esperança Bellsollell Padró Maria Àngela Bellsollell Padró Francesc Bellsollell Padró Maria Josepa Bellsollell Padró Ignàsia Bellsollell Padró Maria Gertrudis Bellsollell Padró Joseph Bellsollell Padró Miquel Bellsollell Padró	Morta petita ? Morta petita Casada amb un Pibernat d' Arenys de Munt ? ? Casa. Hereu ? ? ? Església ?
Bellsollell Macia (1706-1719)	Josep Bellsollell Macia Josepa Bellsollell Macia ³⁸ Caterina Bellsollell Macia ³⁹ Salvador Bellsollell Macia Maria Magdalena Bellsollell Macia ⁴⁰ Francesc Bellsollell Macia Martí Bellsollell Macia Francesca Bellsollell Macia	Casat. Hereu Morta petita Morta petita Església Morta petita Casat amb una Jordà d' Arenys de Munt Església Casada amb un Mora de Sant Vicenç de Llanerers

	Nom dels fills	Col·locació
Bellolell Sala (1729-1749)	Josepa Bellolell Sala Teresa Bellolell Sala Agustina Bellolell Sala Anton Bellolell Sala Gertrudis Bellolell Sala Josep Bellolell Sala Francesc Bellolell Sala Josep Bellolell Figarola	Casada amb un Sala d'Arenys de Munt Casada amb un Serra de Tordera Casada amb un Rahull de Palautordera Casat. Hereu ? Església ? ?
Bellolell Calvet (1758-1773)	Martí Bellolell Calvet Maria Rosa Bellolell Calvet Antònia Bellolell Calvet Teresa Bellolell Calvet Gertrudis Bellolell Calvet Agustina Bellolell Calvet Antoni Bellolell Calvet	Casat. Hereu Morta petita Església Església Església Casada amb un Massot de Fornells Església
Bellolell Fort (1794-1821)	Ramon Bellolell Fort Joaquim Bellolell Fort Anton Bellolell Fort Antònia Bellolell Fort Josep Bellolell Fort Josepa Bellolell Fort Martí Bellolell Fort Anton Esteve Bellolell Fort Maria Lluïsa Bellolell Fort Teresa Bellolell Fort Martí Bellolell Fort	Casat. Hereu Església Mort petit Casada amb un Roca Església Casada amb un Vives de Mataró Mort petit ? Casada amb un Fornaguera de Pineda Casada amb un Regàs d'Arenys de Munt ?
Bellolell Matas (1851-1862)	Manel Bellolell Matas Maria Bellolell Matas Josefa Bellolell Matas Josep Ramon Bellolell Matas Lluïsa Bellolell Matas Ramon Bellolell Matas Teresa Bellolell Matas	Casat. Hereu Casada amb un Serra de Sallent Casada amb un Coma d'Orís ? Casada amb un Domènec d'Olzinelles ? ?
Bellolell Rovira (1889)	Maria del Pilar Bellolell Rovira	Casada. Pubilla

*Font: ADG. Llibres de baptismes, matrimonis i defuncions d'Arenys de Munt i Tordera

NOTES

- 1.- LLORENÇ FERRER ALÒS, «Família i ciutadans honorats. Les estratègies d'adaptació de la petita noblesa catalana (segles XVIII-XIX)», *Estudis d'Història Agrària*, núm. 16 (Barcelona 2003), 169-215; «La família i la terra», *Història. Política, societat i cultura dels Països Catalans* (Barcelona 1995), 266-267.
- 2.- LLORENÇ FERRER ALÒS, «Parentesco y estructura social en la Catalunya rural (siglos XVIII y XIX)», *A D.D.A.A. Historia y perspectivas de investigación. Estudios en memoria del profesor Angel Rodríguez Sánchez* (Barcelona, 2002), 119-128. «Germans al celibat, germanes al matrimoni. El paper dels cabalers en la reproducció dels grups socials benestants a Catalunya (segles XVIII-IX)», X. ROIGÉ; A. GARCÍA; M. MASCARELL, *Antropologia del parentiu* (Barcelona 1998), 211- 249.
- 3.- FERRER, «Família i ciutadans honorats»; «Germans al celibat, germanes al matrimoni», per citar alguns dels seus treballs. Igualment, cal esmentar les aportacions de JOSEP MARIA TORRAS RIBE, *Evolució social i econòmica d'una família catalana de l'Antic Règim. Els Padró d'Igualada (1642-1862)*, (Barcelona 1970); LAUREÀ PAGAROLA, *L'aristocràcia al Baix Camp. El llinatge Torrell, Folc i Micolau (1484-1984)*, (Reus 1984); JOSEP M. PUIG SALELLAS, *De remences a rendistes: els Salellas (1322-1935)*, (Barcelona 1996); MARTÍ DE RIQUER, *Quinze generacions d'una família catalana* (Barcelona 1979) i CARMEN SANMARTÍ, *La pagesia benestant al Bages. El mas Sanmartí* (Manresa 1995), per citar-ne alguns.
- 4.- FRANCESC COSTA OLLER, «Els Sisternes, al patrimoni pel matrimoni», *Documents històrics de Mataró. Migliaresi*, núm. 10 (Mataró 1991), 23-26; «Els Migliaresi, de senyors a militars», *Migliaresi. Documents històrics de Mataró*, núm. 12 (Mataró 1991), 8-14; «Els Caralt, de botiguers a marquesos», *Migliaresi. Documents històrics de Mataró*, núm. 12 (Mataró 1991), 15-18; «Els Vilallonga, de tots els més rics», *Documents històrics de Mataró. Migliaresi*, núm. 12 (Mataró 1991), 27-29.
- 5.- JOAQUIM LLOVET, «L'ascens social dels Boter: de sastres a Mataró a comerciants a Madrid i a benefactors de Santa Maria de Mataró», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*, núm. 71, 24-36.
- 6.- ANTONI MARTÍ COLL, *Històries d'una família de la villa de Mataró* (Mataró 1962 i 1979).
- 7.- BENET OLIVA RICÓS, *La generació de Feliu de la Penya. Burguesia mercantil i Guerra de Successió entre el Maresme i Barcelona* (Lleida 2001); *Els orígens de la primera industrialització del repera. Un cas emblemàtic: Vilassar i el capital comercial barceloní (1828-1875)*, (Mataró 1999).
- 8.- RAMON REIXACH PUIG, *Els orígens de la tradició política liberal catòlica a Catalunya. Mataró, segles XVIII i XIX* (Mataró 2008); *Els pares de la república: el patriciat a la Catalunya urbana moderna: Mataró, s. XV-XVIII* (Mataró 2006).
- 9.- LLUÍS ADAN FERRER, «Genealogia mataronina de la família Balançó», *Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró*, núm. 48, 14-18. ENRIC SUBIÑÀ COLL, «Els Torras, tres generacions de notaris (1744-1849) i els pergamins de can Marfà», *XIV Sessió d'Estudis Mataronins* (Mataró 1998); JOAQUIM MORA ESTRADA, *Arbol genealógico de la familia Boet de Argenton. 1521-2002* (Barcelona 2001); *Arbol genealógico de la familia Lentscler de Argenton. 1471-2002* (Barcelona 2002); *Arbol genealógico de la familia Cabanyes de Argenton. 1395-2002* (Barcelona 2002) i *Arbol genealógico de la familia Baró de San Vicente de Montalt 1491-2002* (Barcelona 2002).
- 10.- JOSEP MARIA PONS GURI, *Un siglo de arte religioso en San Martín de Arenys* (Arenys de Mar 1944), 11.

- 11.- La bibliografia sobre l'endeutament és molt extensa. No obstant això, destaquem les aportacions de Llorenç Ferrer i Enric Tello. ENRIC TELLO, «El papel del crédito rural en la agricultura del Antiguo Régimen: desarrollo y crisis de las modalidades crediticias (1600-1850)», *Noticiario de Historia agraria*, núm. 7 (Barcelona 1994), 99-33; «Vendre per pagar. La comercialització forçada a l'Urgell i a la Segarra al final del segle XVIII», *Recerques*, núm. 23 (Barcelona 1990), 141-159; «Propietat agrària i percepció de rendes. El paper de l'endeutament en la distribució social de les terres (Cervera 1744-45)», *Revista d'estudis d'Història Agrària*, núm. 8 (Barcelona 1983), 58-99; «La utilització del censal a la Segarra del set-cents: crèdit rural i explotació usurària», *Recerques*, núm. 18 (Barcelona 1986), 47-71; *Cervera i la Segarra al segle XVIII. En els orígens d'una Catalunya pobra, 1700-1860* (Lleida 1995). LLORENÇ FERRER ALÒS, «L'Església com a institució de crèdit: les quotidianes distribucions de la Seu de Manresa els segles XVIII i XIX», *Recerques*, núm. 18 (Barcelona 1986), 7-47. «Censals, vendes a carta de gràcia i endeutament pagès al Bages (s. XVIII)», *Estudis d'Història Agrària*, núm. 4 (Barcelona 1983), 101-128; *Pagesos, rabassaires i industrials a la Catalunya Central (s. XVIII-XIX)*, (Barcelona 1987).
- 12.- ANTONI SIMON TARRÉS, *Pagesos, capellans i industrials de la Marina de la Selva* (Barcelona 1993), 101.
- 13.- LLORENÇ FERRER ALÒS, «Família i ciutadans honrats. Les estratègies d'adaptació de la petita noblesa catalana (segles XVIII-XIX)».
- 14.- *Ibidem*.
- 15.- Per aprofundir en el tema de la mortalitat i els efectes de les pestes sobre la societat maresmenca, vegeu FRANCESC FORN SALVÀ, *Déu Nostre Senyor vulla alsar la mà de aquest asot del contagi. Una aproximació a l'epidèmia de pesta bubònica de 1650-1654 al terme de castell de Montpalau, al terme del castell de Palafolls i a Mataró* (Mataró 1993); ALEXANDRA CAPDEVILA MUNTADAS, «Les crisis de mortalitat al Maresme. Cronologia, intensitat i abast geogràfic», *III Trobada d'entitats de recerca local i comarcal del Maresme. El patrimoni funerari al Maresme*, (Vilassar de Mar 2009), 43-64.
- 16.- Una aproximació als efectes de l'endeutament sobre la societat maresmenca. JOAN GIMÉNEZ BLASCO, *Mataró en la Catalunya del segle XVII: un microcosmos en moviment* (Mataró 2001) i ALEXANDRA CAPDEVILA MUNTADAS, *Entre la vinya i el comerç. Els orígens de l'expansió econòmica del Maresme a l'època moderna* (Girona 2010).
- 17.- Per aprofundir en aquest tema, vegeu J.M. PUIGVERT, «Parròquia i societat rural a la Catalunya de l'Antic règim. L'exemple de Riudellots de la Selva», *Recerques*, núm. 20 (Barcelona 1988), 171-196; C. SALAZAR, «Misses i censals: les formes materials de la vida religiosa en una parròquia d'antic règim», *Estudis d'Història Agrària*, núm. 8 (Barcelona 1990), 41-56; IGNASI TERRADAS, *El Cavaller de Vidrà. De l'ordre i el desordre conservadors a la muntanya catalana* (Barcelona 1987) i LLORENÇ FERRER ALÒS, «Germans al celibat, germanes al matrimoni. El paper dels cabalers en la reproducció dels grups socials benestants a Catalunya (segles XVIII-XIX)», X. ROIGÉ; A. GARCÍA; M. MASCARELL, *Antropologia del parentiu* (Barcelona 1998), 211-249.
- 18.- SIMON, *Pagesos, capellans i industrials*, 130.
- 19.- *Ibidem*.
- 20.- ARXIU DIOCESÀ DE GIRONA (=ADG), D249, fol. 92.
- 21.- ADG, D-17, fol. 305-306.
- 22.- SIMON, *Pagesos, capellans i industrials*.

- 23.- IBÍDEM, 166-167.
- 24.- SANTIAGO DE LLOBET MASSACHS, «El matrimoni i les cases pairals de la Selva a l'Antic Règim», *Quaderns de la Selva*, núm. 3 (Santa Coloma de Farners 1990), 70.
- 25.- ADG. Arxiu Parroquial Arenys de Munt. Testament de Caterina Bellsollell Macia, 17 d'abril de 1739.
- 26.- FERRER, «Germans al celibat, germanes al matrimoni», 240-241.
- 27.- FERRER, «Família i ciutadans honorats».
- 28.- ADG. Arxiu Parroquial d'Arenys de Munt. Testament de Rosa Figarola 23 de gener de 1776.
- 29.- FERRER, «Germans al celibat, germanes al matrimoni».
- 30.- SIMON, *Pagesos, capellans i industrials de la Marina de la Selva*, 103.
- 31.- JOAQUIM LLOVET, *Mataró. Dels orígens de la vila a la ciutat contemporània* (Mataró 2000), 261-269.
- 32.- FERRER, «Germans al celibat, germanes al matrimoni», 212.
- 33.- MÒNICA BOSCH; LLORENÇ FERRER, *Genealogia, família i patrimoni. Els Heras d'Adri* (Girona 2001).
- 34.- ADG. Arxiu parroquial Arenys de Munt. Testament Francesc Bellsollell Padró 29 de juliol de 1729 i testament Caterina Bellsollell Massia 17 d'abril de 1739.
- 35.- ADG. Arxiu parroquial Arenys de Munt. Testament Caterina Bellsollell Macia 17 d'abril de 1739.
- 36.- ADG. Arxiu parroquial Arenys de Munt. Testament Francesca Bellsollell Matas 1874.
- 37.- SIMON, *Pagesos, capellans i industrials de la Marina de la Selva*, 104.
- 38.- No consta al testament de la seva mare Caterina Bellsollell Macia, per la qual cosa es sospita que va morir petita. ADG. Fons parroquial Arenys de Munt. Testament Caterina Bellsollell Macia 17 d'abril de 1739.
- 39.- Ibídem.
- 40.- Ibídem.